

Література:

1. Антонець М. Погляди В.О. Сухомлинського на процес шкільного навчання. Рідна школа, 2002. № 5. С. 15–18.
2. Вибрані матеріали міжнародної програми з формування м'яких навичок СЕЕ навчання / За загальною редакцією О. Елькіна, О. Масалітіної, Я. Фюрста. Харків : Дім реклами, 2019. Спеціально для П'ятої національної (не)конференції для шкільних педагогів EdCamp Ukraine 2019.
3. Дьюї Дж. Досвід і освіта. Львів : Кальварія, 2003. 84 с.
4. Зайченко І.В. *Педагогіка: Навчальний посібник*. Чернігів : ЧДПУ, 2003. 528 с.
5. Підберезних І. Є. *Інтелектуальна історія Європи: методичні рекомендації* / І. Є. Підберезних. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2023. 36 с. (Методична серія ; вип. 411).
6. Пометун О., Фрейман Г. *Методика навчання історії в школі*. К. : Генеза, 2006. С. 41.
7. After VUCA, the transformation to a BANI world. URL: <https://ideasen.llorenteycuenca.com/2021/03/16/aftervuca-the-transformation-to-a-bani-world/>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-403-0-28>

THE RELEVANCE OF RESEARCH ON SCHOOL LITERARY EDUCATION USING A SYNERGISTIC APPROACH

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ШКІЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ

Kasatkin O. S.

*Postgraduate Student at the Department of Pedagogic and Management of Education
Communal Higher Educational Establishment «Kherson Academy of Continuing Education» of Kherson Regional Council
Kherson, Ukraine*

Касаткін О. С.

*аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради
м. Херсон, Україна*

Розвиток інформаційного суспільства, впровадження особистісно орієнтованого підходу та компетентнісної парадигми в шкільну літературну освіту в Україні потребують актуалізації питання оновлення

змісту навчання та пошуку інноваційних методів та засобів навчання. Важливо підвищити фахову компетентність вчителів-словесників, щоб вони могли ефективно впроваджувати інноваційні методики навчання літератури та користуватися науковими досягненнями різних історичних періодів в контексті сучасної шкільної літературної освіти. Модернізація шкільної літературної освіти вимагає інноваційних підходів та наукових досліджень для розвитку предметної дидактики.

Сучасне суспільство переживає швидкі зміни, що впливають на освіту, зокрема на шкільну літературну освіту. Минулі стандарти, коли знання були сталі й актуальні протягом тривалого часу, застаріли в умовах високої динамічності розвитку цивілізації. Сучасні індивіди повинні бути готові адаптуватися до змін в суспільстві, але традиційна шкільна літературна освіта не завжди відповідає цим вимогам. Актуальність дослідження розвитку шкільної літературної освіти можна розглядати з синергетичної перспективи. Синергетика допомагає розуміти, як взаємодія між всіма складовими освіти може сприяти досягненню кращих результатів. У цьому контексті важливо розглядати освіту як систему, де кожен елемент взаємодіє з іншими, і зміни в одній складовій можуть мати ефект на всю систему. Дослідження розвитку шкільної літературної освіти в сучасних умовах може сприяти створенню більш адаптивної та ефективної системи освіти, яка враховує потреби сучасних учнів і вимоги сучасного суспільства. Застосування синергетичного підходу допоможе краще розуміти взаємозв'язок між різними аспектами освіти і сприятиме досягненню більш інтегрованих і гнучких підходів до навчання та виховання.

Дослідження шкільної літературної освіти у сучасному суспільстві набуває великої актуальності. У роботах вчених-методистів, таких як Т. Бугайко, К. Сторчак, О. Мазуркевич, Н. Волошина, Є. Пасічник, С. Пультер, А. Лісовський, С. Жила, А. Градовський, А. Ситченко, Ю. Бондаренко, О. Куцевол, Г. Токмань, В. Шуляр, виділяється важливість формування та розвитку предметної методики навчання літератури.

Сучасне суспільство відрізняється високою динамікою розвитку та постійними змінами. Інформаційний вік приніс із собою нові вимоги до освіти [2]. На сьогоднішній день, навички критичного мислення, аналізу текстів, інтерпретації інформації та комунікаційних вмінь стали важливими компетенціями для сучасного громадянина.

Підвищення актуальності та ефективності шкільної літературної освіти в сучасному світі становить виклик для педагогів та освітніх систем. Традиційний підхід до навчання літератури, спрямований на ознайомлення учнів із класичною літературою та формування

літературного канону, залишається важливим, але не вичерпує всіх вимог, які ставить перед сучасною освітою теперішній світ.

Сучасний світ відзначається стрімкими змінами в суспільстві, культурі та технологіях, що безпосередньо впливають на літературний дискурс та способи сприйняття та розуміння літературних текстів [4, с. 52]. Уміння аналізувати та інтерпретувати сучасні тексти, розуміти їхню семантику та контекст, а також ефективно спілкуватися на основі літературних знань стають надзвичайно важливими навичками для сучасного освіченого громадянина.

Спрямованість шкільної літературної освіти повинна відповідати вимогам сучасності, а це означає розширення підходів та завдань, які ставлять перед учнями та вчителями. Однією з ключових задач є навчання учнів аналізувати та критично оцінювати літературні тексти різних жанрів та стилів. Це передбачає розвиток навичок тлумачення, розкриття семантичного навантаження, виявлення мовних та структурних особливостей текстів. Важливим є також здатність до аналізу контексту, в якому були створені літературні твори, а також розуміння впливу суспільних, культурних та історичних процесів на створення та розуміння літературних текстів [2].

Зокрема, сучасні літературні тексти дедалі більше відображають складні суспільні питання, розглядають актуальні теми та використовують сучасні мовні та жанрові засоби. Тому важливо, щоб учні були здатні адаптуватися до такого літературного середовища та розуміли його особливості.

Значущим аспектом сучасної літературної освіти є інтердисциплінарність. Учні повинні бачити зв'язок між літературою та іншими галузями знань, такими як історія, філософія, соціологія тощо. Це сприяє глибшому розумінню літературних текстів у їхньому соціокультурному та історичному контексті [3]. Наприклад, вивчаючи літературні твори певного історичного періоду, учні включають аспекти соціальних та культурних змін того часу аби краще розуміти контекст літературних текстів.

Окрім того, сучасна літературна освіта вимагає розвитку навичок критичного мислення та аналізу. Учні мають бути здатні критично оцінювати літературні тексти, розрізняти різні точки зору, аргументувати свої власні думки та дискутувати про літературні явища.

Зважаючи на роль сучасних технологій у сучасному житті, важливо впроваджувати їх у шкільну літературну освіту. Використання цифрових ресурсів, онлайн-дискусій та інтерактивних платформ може полегшити доступ до літературних текстів, створити можливість для віртуальних літературних обговорень та залучити учнів до активного

обговорення та аналізу. Такий підхід також сприяє розвитку інформаційної грамотності учнів.

Синергетика вивчає явища, де взаємодія компонентів системи призводить до нових, неочікуваних результатів. Вона надає можливість досліджувати взаємодію різних аспектів навчання та виховання в рамках шкільної літературної освіти та розглядати її як єдиний комплексний процес [1]. Синергетика допомагає визначити внутрішню логіку цього процесу та зрозуміти, як різні чинники взаємодіють між собою.

Синергетичний підхід до вивчення шкільної літературної освіти дозволяє враховувати такі ключові аспекти: використання різноманітних методів та підходів; вплив суспільних та культурних чинників; взаємодія вчителя й учня.

Учні та вчителі спільно розглядають літературні тексти та конструюють знання. Такий синергетичний підхід дозволяє учням активно залучатися до навчального процесу, висловлювати свої ідеї та думки, обговорювати текст і розуміти його глибше. Окрім того, вчителі можуть поєднувати традиційні методи викладання з інноваційними підходами, використовуючи інтерактивні методи, віртуальні ресурси, ігри та інші інструменти, щоб зробити навчання цікавішим та ефективнішим. Учні мають можливість аналізувати вплив суспільних змін та культурних тенденцій на літературні тексти, що допомагає їм краще розуміти текст та його актуальність у сучасному світі [1]. Синергетика в контексті шкільної літературної освіти розширює можливості вчителів та учнів, створюючи більш глибоке розуміння літературних текстів, розвиваючи критичне мислення та сприяючи творчому підходу до навчання. Цей підхід допомагає зробити процес навчання більш цікавим та змістовним для всіх учасників освітнього процесу [5].

Синергетика може бути корисною при навчанні літератури, допомагаючи поєднувати різноманітні методи та підходи для досягнення кращих результатів, а саме: використання різних ресурсів, групова робота, інтердисциплінарність, використання технологій самооцінки, рефлексивні методи тощо.

Синергетичний підхід у шкільній літературній освіті сприяє інтердисциплінарності та поєднанню літературного вивчення з іншими предметами, такими як історія, філософія, психологія та соціологія. Це відкриває можливості для глибшого розуміння літературних творів у контексті їхнього історичного та культурного оточення. Наприклад, вивчаючи літературні тексти певного історичного періоду, вчителі можуть включити аспекти соціальних та культурних змін того часу, щоб допомогти учням краще розуміти контекст літературних текстів [2].

Синергетика також сприяє розвитку групової роботи в класі. Учні можуть спільно аналізувати літературні тексти, обговорювати їх

тлумачення та висловлювати власні думки. Групова діяльність може створити нові ідеї та підходи до розуміння тексту. Завдяки синергетичному підходу вчителі можуть використовувати різноманітні навчальні ресурси, такі як книги, відеоматеріали, вебресурси. Учні можуть досліджувати літературні твори з використанням різних джерел і підходів, що допомагає збагатити їхнє розуміння тексту. Крім того, синергетика сприяє розвитку навичок рефлексії та самооцінки учнів. Вони можуть аналізувати свій власний процес навчання, визначати свої успіхи та недоліки, і вдосконалювати свої навчальні стратегії.

Сучасні технології також стають важливим інструментом для вивчення літератури в рамках синергетичного підходу. Використання цифрових ресурсів, онлайн-дискусій та інтерактивних платформ може підвищити зацікавленість учнів і полегшити доступ до літературних текстів, зробивши навчання більш цікавим та доступним [3].

Синергетичний підхід вивчення шкільної літературної освіти може сприяти досягненню таких результатів: розвиток критичного мислення та аналітичних навичок учнів; створення умов для творчого підходу до літературних текстів; адаптація освітніх програм до потреб сучасного суспільства; збереження і розвиток літературної культури та спадщини.

Сучасна шкільна літературна освіта повинна сприяти розвитку критичного мислення та аналітичних навичок учнів, а також формуванню літературної культури. Синергетика надає можливість створити умови для активного спілкування вчителів та учнів, а також поєднувати різні методи та підходи до навчання. Дослідження розвитку шкільної літературної освіти у синергетичному аспекті відкриває нові можливості для вдосконалення освітнього процесу та відповідності його вимогам сучасного суспільства.

Література:

1. Вознюк О. В. До проблеми побудови синергетичної концепції освіти. *Актуальні проблеми професійної освіти та стратегії розвитку*: зб. наук. праць учасників Всеукр. наук.-практ. конф. Тенденції розвитку професійно-педагогічної освіти в Україні і за кордоном. Житомир, 2006. С. 36–38.

2. Ісаєва О. О. Виклики сучасності і шкільна літературна освіта в Україні: у пошуках відповідності. *Актуальні проблеми професійної підготовки студентів-філологів до роботи в сучасному освітньому просторі*: [збірник статей]. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. Вип. 1. С. 29–37.

3. Клочек Г. Д. Літературна освіта в новій українській школі: стратегія і тактика реформування. *Дивослово*. 2017. № 1. С. 7–11.

4. М'ясоїд П. Загальна психологія. К.: Вища школа, 1998. 479 с.
5. Шморгун О. Теорія творчого процесу: філософсько-психологічний вимір. *Евристичний потенціал мислення людини в інформаційному світі* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. К., 2013. С. 133–136.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-403-0-29>

**THE PRINCIPLES OF SPIRITUAL FORMATION
OF STUDENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER
EDUCATIONAL ESTABLISHMENT**

**ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Lappo V. V.

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor at the Department
of Pedagogy and Psychology
Kolomyia Educational Scientific
Institute of the Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University
Kolomyia, Ivano-Frankivsk region,
Ukraine*

Lappo B. B.

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і психології
Коломійський навчально-науковий
інститут
Прикарпатського національного
університету імені Василя
Стефаніка
м. Коломия, Івано-Франківська
область, Україна*

The analysis of the status of the students' spiritual formation problem in the domestic pedagogical theory and practice shows that this problem has not yet been disclosed in the context of the tasks of scientific and pedagogical research.

The student's age is optimal for the development of person's consciousness value and semantic structures and is characterized as the final stage of preparation for starting an independent professional activity. At this age, moral instincts appear in the future as value orientations in the practice and behavior of the individual. It is at this age that the role of persuasion and responsibility for life choices and his own value orientations grows, such qualities as purposefulness, determination, perseverance, self-dependence, self-starting, ability to control oneself, are being strengthened, and the interest in spiritual and moral problems is being increased [3, p. 5].